

Лисенко Олена Анатоліївна
доцент кафедри менеджменту,
Національного університету харчових технологій,
кандидат фізико-математичних наук, доцент

НЕОБХІДНІСТЬ КЛАСИФІКАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

В сучасних умовах господарювання для створення конкурентоздатної продукції вітчизняні промислові підприємства прагнуть застосовувати нові методики планування виробництва та управління підприємством. При впровадженні процесно-орієнтованого підходу на виробництві керівництво підприємства постає перед задачею виділення збалансованих еталонних бізнес-процесів, які повинні мати високий рівень визначеності завдання, ефективності використання ресурсів та організаційної структури; необхідність виконання у виробничому циклі; високий рівень комунікацій, обміну інформацією та взаємодії на підприємстві; високий рівень орієнтації на проблеми клієнта; високий рівень використання комп'ютерних технологій; високий рівень гнучкості щодо клієнтів процесу; стійкий та високоякісний результат; високий рівень підготовки та кваліфікації персоналу; високий рівень адаптивності до стратегічних цілей та сучасних потреб підприємства, що постійно змінюються. Вирішення поставленої задачі, у подальшому, для ефективно роботи підприємства вимагає проведення класифікації виділених бізнес-процесів відповідно до стратегічних напрямків розвитку підприємства.

Наукові дослідження показали, що в економічній літературі не існує загальноприйнятої класифікації бізнес-процесів. Зазвичай, підприємства проводять аналіз своєї діяльності та визначають список своїх основних бізнес-процесів.

Проте, були зроблені спроби теоретично дослідити процес класифікації бізнес-процесів підприємства з більш загальних позицій за різними ознаками та типами. В результаті проведених досліджень визначення списків бізнес-процесів виділилося в окрему самостійну область досліджень, якою займаються багато учених.

Так спочатку з'явилася ієрархія бізнес-процесів, яка мала п'ять рівнів, а процеси ділилися на три основні групи: «виробництво», «управління», «підтримка», які відповідають основним етапам виробництва підприємства на сучасному етапі.

З підвищенням конкурентоспроможних вимог до виготовлення продукції більш простий і прикладний підхід був запропонований при створенні структурної схеми бізнес-процесів відповідно до теорії Портера про ланцюжок цінностей, який включає поділ на первинні (основні), які створюють цінності підприємства, підтримувальні (допоміжні), які потрібні для забезпечення основних процесів та розвиваючі, що дозволяють створити ланцюжок цінності на новому рівні показників [1, с. 98]. Дана класифікація не включила процеси управління, проте мала інноваційну складову. Фахівці при розробці даної класифікації зосередили, таким чином, свою увагу безпосередньо на виробництві продукції.

У подальшому, результати виконаних наукових досліджень отримали свій розвиток при виконанні програми ENAPS. Розроблена класифікація визначила первинні бізнес-процеси як власне бізнес-процеси підприємства, які були розбиті на чотири підгрупи основних процесів: розробка продукції, вимоги споживачів, виконання замовлень та обслуговування споживачів. Дві інші групи процесів були названі вторинними процесами, з яких були виділені процеси підтримки і процеси розвитку. На відміну від попередніх в даній класифікації були зроблена спроба теоретично визначити всі бізнес-процеси підприємства. Таким чином, зазначена класифікація є більш

розширеною та деталізованою і достатньо повно описує бізнес-процеси будь-якого підприємства.

Вітчизняні науковці чіткої класифікації бізнес-процесів не виділяють, проте за багатьма публікаціями бізнес-процеси у загальному вигляді діляться на основні та допоміжні; прості та складні, первинні та вторинні, типові та специфічні, внутрішні та зовнішні, вхідні та вихідні, прямі та зворотні, дають додану вартість та не дають додану вартість, індивідуальні, вертикальні, горизонтальні, інтегровані, ключові, ризикові, фінансові, клієнтські, виробництва, розвитку, навчання і зростання, стратегічні; аналітичні; виробничі; управління; забезпечення; контролю тощо [2, с. 89, 112; 3, с. 225; 4, с. 56; 5, с. 27-28, 30-31; 6; 7].

Як зазначає Єсіпова К.А. [3, с. 222], дана класифікація досить структурована, послідовна та широка і може бути адаптована до бізнес-процесів будь-якого підприємства без суттєвих модифікацій, проте має найбільш узагальнений характер.

Стосовно промислових підприємств, необхідно зауважити, що специфіка діяльності останніх дозволяє класифікувати бізнес-процеси за багатьма ознаками.

Так, Кузнецов А. пропонує на підприємстві виділяти базові бізнес-процеси, композиція яких у подальшому можлива лише в термінах діяльності підприємства в цілому, а також підпроцеси, які можуть бути у подальшому декомпозовані [6].

Глудкін О.П. та ін. у своїй роботі зазначають, що відповідно до структури взаємодії на промисловому підприємстві можна виділити вертикальні, горизонтальні і індивідуальні [8, с. 129]. Така класифікація дозволяє визначити горизонтальний процес послідовним ланцюжком інтегрованих процесів діяльності підприємства, який в той же час представляє послідовний ланцюжок споживачів, коли кожний наступний процес визначає вимоги до попереднього.

Слід зазначити, що найбільш актуальною на сучасному етапі розвитку економічного середовища в умовах глобалізації є класифікація за призначенням, відповідно до якої виділяють основні бізнес-процеси, що відповідають за основне виробництво, підтримувальні бізнес-процеси, які необхідні для створення умов здійснення основних процесів та бізнес-процеси управління, які відповідають за підвищення і результативність основних та підтримувальних процесів [9, с. 74]. За даною класифікацією основні процеси створюють вихідні результати діяльності підприємства, що безпосередньо додають вартість продукції. Ці процеси стратегічно важливі для успішної діяльності підприємства і впливають на задоволення вимог споживачів. Такі процеси пов'язані зі створенням продукції та її реалізацією, а також з післяпродажним сервісом.

Таким чином, проведені дослідження питання класифікації бізнес-процесів на промислових підприємствах показали, що при виділенні основних процесів необхідно враховувати головну стратегію підприємства. На базі виділених основних процесів формується організаційна структура підприємства і визначається набір підтримувальних процесів і процесів управління. Відносно останніх основні процеси виконують задавальну роль, яка не може бути ефективно реалізована, якщо нею не буде визначений адекватний комплекс підтримувальних процесів і процесів управління. При цьому необхідно враховувати, що зазначений комплекс повинний бути налаштований на вирішення конкретних завдань підприємства. Отже, процес виділення та класифікації бізнес-процесів на промислових підприємствах повинний мати економічно обґрунтований та стратегічно вивірений характер відповідно до цілей підприємства.

Використані джерела:

1. Андерсен, Б. Бизнес-процессы. Инструменты совершенствования [Текст] / Андерсен Бьёрн ; [пер. с англ. С. В. Ариничева ; науч. ред. Ю. П. Адлер]. – М. : РИА “Стандарты и качество”, 2003. – 272 с.

2. Виноградова, О. В. Реінжиніринг торговельних підприємств: теорія та методологія : дис. ... д-ра екон. наук: 08.06.01 [Текст] / О. В. Виноградова; Донецький держ. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – Донецьк, 2006. – 435 с.
3. Єсіпова, К. А. Класифікація бізнес-процесів у туристичних підприємств [Текст] / К. А. Єсіпова // Економічний простір. – 2010. – №42. – С. 220-228.
4. Тоцький, В. І. Організаційний розвиток підприємства [Текст] : навч. посіб. / В. І. Тоцький, В. В. Лаврененко. – К. : КНЕУ, 2005. – 247 с.
5. Ефимов, В. В. Описание и улучшение бизнес-процессов [Текст] : учебное пособие / В. В. Ефимов. – Ульяновск : УлГТУ, 2005. – 84 с.
6. Кузнецов, А. И. Методика проведения обследования бизнес-процессов компании [Электронный ресурс] / А. И. Кузнецов // Портал iTeam – Технологии корпоративного управления. – Режим доступа : сайт : http://www.iteam.ru/publications/it/section_51/article_1469.
7. Garg, V. K. Enterprise Resource Planning: Concepts and Practice [Text] / Vinod Kumar Garg, N. K. Venkitakrishnan. – [2-nd ed-n]. – New Deilhi : PHI Learning Pvt. Ltd., 2006. – 200 p.
8. Глудкин, О. П. Всеобщее управление качеством : учебник для вузов [Текст] / О. П. Глудкин, А. И. Гуров, Ю. В. Горин. – М. : Горячая линия – Телеком, 2001. – 600 с.
9. Свиткин, М. З. Процессный подход при внедрении систем менеджмента качества в организации [Текст] / М. З. Свиткин // Стандарты и качество. – 2002. – №3. – С. 74-77.